

СТАНОВИЩЕ

От проф. Албена Вуцова

Относно дисертационен труд на тема : **Оценка на въздействието на инвестициите във висше образование от националния бюджет и от Структурните и кохезионния фонд в периода 2007-2018 г. в България върху ключови показатели**

за получаване на образователна и научна степен „доктор” в професионално направление 3.8. „ Икономика и управление по отрасли“.

Автор на дисертационния труд: Радостина Ангелова Стефанова, Стопански факултет, СУ „ Св. Кл. Охридски“.

Предложеният дисертационен труд е структуриран в четири глави, увод и библиографска справка. Текстът е изложен на 173 страници и съдържа таблици и фигури.

Съдържателно дисертационният труд включва:

- Обзор на различните форми на инвестиции във висше образование и техните ефекти в т.ч. нормативната рамка;
- Анализ на разработените методи и резултатите от тяхното приложение за оценка на въздействието на инвестиции във висше образование в периода 2007-2018 г. в България, чрез ефектите на разходените средства (от националния бюджет и по линия на финансирането от Структурните и Кохезионния фонд (СКФ)/Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ)), а също и влиянието им върху показателите, включени в Рейтинговата система на висшите училища в шест професионални направления.

- Инкорпориране на всички резултатите от оценката на въздействието и формулиране на препоръки към бъдещото финансиране на системата, чрез ЕСИФ в периода 2021-2027.

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем.

Темата за оценка на въздействието е особено значима в контекста на усилията на Общностно и национално ниво, да бъдат анализирани и оценени ефектите от вложените средства и направените инвестиции.

В последните години изследвания, свързани с оценките на въздействието, които са изцяло резултативно ориентирани, а не формален преглед на постигнатите индикатори, бележат ръст, като особен акцент е поставен върху общата визия и структура за измерване и оценка на въздействието.

Чрез оценките на въздействието се идентифицират работещи и ефективни методологии, като се изследва до каква степен финансовите интервенции водят до осезаем резултат и реална промяна на съответните зони на въздействие. От съществено значение е да се оразмери промяната. Търсенето и доказването на нетен ефект е едно от предизвикателствата пред този тип оценки.

Изследването, обект на дисертационния труд е значимо , поради фактът, че се стреми да развие подходи към анализ на управлението на системата на висше образование и оценка на ефектите от финансирането на университетите. Получените резултати позволяват да се разшири представата за процеси, протичащи в областта на висшето образование, да се отчете влиянието на фактори, които се наблюдават към сегашния етап от развитието на образованието и да се задълбочат знанията в областта на финансирането и управлението на ниво висше училище през призмата на постигнатите резултати. Изследването разглежда влиянието на финансирането върху образователните резултати, измерени чрез показателите на Рейтинговата система на висшите училища в България за периода 2012-2018 г.

Докторантът е обосновал добре значимостта и актуалността на проблема.

Първа глава завършва с изводи от литературното проучване, които са в основата на формулираната цел и задачи на дисертационен труд, а останалите глави приключат със систематизирани резултати от разработването им, съответстващи на поставените задачи.

2. Степен на познаване състоянието на проблема и творческа интерпретация на литературния материал.

За целите на изследването докторанта е използвал 179 литературни източника на английски език, 22 източника на български език в т.ч. правилници, европейски директиви и др.; 15 броя таблици; 19 броя фигури и 3 приложения.

Докторантът разглежда три хипотези и шест задачи.

Докторантът е проучил и анализирал много задълбочено различни източници чуждестранни и български, занимаващи се с въпроса за оценката на въздействие.

3. Съответствие на избраната методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд

Чрез изследването са проучени и анализирани резултатите от програмните периоди 2007-2018 г., като са разгледани и прогнозни резултати за текущия програмен период – 2014-2020 г. Подробно са разгледани различните методи на оценка на въздействие. Докторантът използва различни методи за оценка на въздействието: контрафактуален анализ (чрез конструиране на квазиекспериментален дизайн на оценката); методи за оценка на промяната (differences-in-differences); математически и статистически методи (статистически анализ, корелации и др), метод на сравнителния анализ.

Представени са работещите структурни индикатори за мониторинг на образователните и обучителните системи в Европа.

Ефектът на въздействие е разгледан не само като ефективност на разходите, а и като реализиране на поставените цели; значимост на постигнатите резултати и респективно идентифицирана промяна. Отчетен е и социално-икономическият контекст.

Разработен е модел за оценка на въздействието на инвестициите във висше образование в България. Разработени са шест модела за оценка на инвестициите, базирани на различни налични данни, като оценката е направена върху избрани специалности и съпоставянето им между няколко университета, които имат такива специалности. Всеки от моделите допринася за потвърждението или отхвърлянето на хипотезите на изследването.

Шестте модела изследват степента на връзка между инвестиран ресурс и резултат, както и ефектът от инвестициите по линия на СКФ/ЕСИФ чрез сравнение между финансирани и нефинансирани специалности.

Представени са резултатите от приложение на моделите и оценените ефекти.

Направени са препоръки, които биха могли да подобрят изпълнението на този вид схеми и операции.

4. Приноси на дисертационния труд

Дисертационният труд прилага различни концепции и научни методи с цел да представи директно приложими изводи и препоръки за ефектът на въздействие на инвестициите във висше образование от националния бюджет и от Структурните и кохезионния фонд в периода 2007-2018

Характерът на приносите могат да се сведат до : научни и научно приложни .

Научни приноси:

- Изследвани и анализирани са теории и методи за оценка на въздействието, техните силни и слаби страни и ограничения, както и съществуващите практики, свързани с прилагането на оценка на въздействието (въпросите за дизайна на оценките, каузалността и други познавателни проблеми като обвързване на наблюдаваните промени и резултатите с интервенцията и др.).
- Разработени са шест модела за оценка на въздействието, които обвързват финансирането с конкретни резултати по показателите, включени в Рейтинговата система на висшите училища в България

Като научно приложни приноси могат да бъдат изведени следните :

- Разработени модели за оценка на въздействието, апробирани върху данни от 6 професионалния направления (общо 63 специалности от висши училища в България) в периода 2012-2018 г.
- Оценени ефекти и принос на националното и европейското финансиране в специалности, обект на анализа.
- Оценени ефекти на бюджетното финансиране и финансирането от студентски такси, както и емпирично доказване на значимостта на финансирането (от националния бюджет и приходи от такси) като фактор за по-добро качество на висшето образование; измеримо с резултати на специалности, измерени чрез показателите , включени в Рейтинговата система на висшите училища в България.

5. Оценка на публикациите по дисертационния труд

От представените пет публикации всички с участие на докторанта, като четири са самостоятелни и една е в съавторство.

6. Оценка на приложения Автореферат

Авторефератът съдържа основните резултати от дисертационния труд. Той е разработен в съответствие с изискванията. В съдържателно и структурно отношение той съответства на дисертационния труд. Справката за приносите е коректно направена, а приносите са открити.

Заклучение

Авторът на дисертационния труд е направил много задълбочен анализ на ефектът на въздействие на инвестициите във висше образование от националния бюджет и от Структурните и кохезионния фонд в периода 2007-2018. Дисертационният труд е научно изследване на значим и актуален научно приложен проблем.

Дисертационният труд напълно отговаря на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане в Софийски университет „Св. Кл. Охридски“. Всичко това ми дава основание да препоръчам на почитаемите членове на Научното жури да присъдят на докторанта Радостина Ангелова Стефанова образователната и научна степен „Доктор“.

10.09.2019 г.

Изготвил :

/проф. Албена Вуцова /

Приложение 1.

Детайлната структура на дисертацията

УВОД

1. Актуалност на проблема
2. Цел, предмет и обект на изследването
3. Хипотези и изследователски въпроси
4. Задачи
5. Методологическа рамка и източници на данни
6. Работни понятия
7. Ограничения на изследването

ГЛАВА ПЪРВА: ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР

1. Съвременни теории и практика за инвестиране с цел социално въздействие
2. Съвременните теории, изследващи планирането и анализа на ефектите и въздействието на инвестиции
  - 2.1 Теория на промяната
  - 2.2 Оценка базирана на теория на промяната
  - 2.3 Теория на оценката на въздействието
  - 2.4 Мултиметодологичен подход
  - 2.5 Анализ на целите на проектите/интервенциите
  - 2.6 Контрафактуални оценки на въздействието
  - 2.7 Анализ на приноса
  - 2.8 Оценка на брутните и нетни ефекти от операциите
  - 2.9 Икономическа оценка/оценка разходи-ползи
  - 2.10 Преглед на логически модели
  - 2.11 Статистическо моделиране - Регресионен и корелационен анализ
  - 2.12 Структурни индикатори за мониторинг на образователните и обучителните системи в Европа 2015 г.

ГЛАВА ВТОРА: МОДЕЛИ НА ФИНАНСИРАНЕ НА ОБУЧЕНИЕТО ВЪВ ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ТЕХНИТЕ СОЦИАЛНИ ЕФЕКТИ

1. Преглед и анализ на моделите на финансиране и инвестиции в институциите на висше образование и техните социални ефекти
2. Социална ефекти на инвестициите във висше образование
  - 2.1 Инвестициите за висше образование – задаване на приоритети
  - 2.2 Инвестициите във висше образование като фактор за преодоляване на неравенствата, равен шанс и равни възможности и противодействие на бедността

- 2.3 Инвестициите за висше образование като фактор за икономически растеж
- 2.4 Инвестициите във висше образование като ключов елемент в посрещане нуждите на пазара на труда
- 2.5. Инвестициите във висше образование като инвестиции в човешки капитал
- 2.6 Инвестициите във висше образование като фактор за демократизиране и социална интеграция

ГЛАВА ТРЕТА: ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ИНВЕСТИЦИИТЕ във висше образование у нас – ЕМПИРИЧЕН МОДЕЛ НА ОЦЕНКАТА

- 1. Общ подход на оценката
- 2. Описание на моделите за оценка и тяхното приложение

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА: ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

- 1. Изводи по отношение на направеното изследване
- 2. Принос на дисертационния труд и препоръки

БИБЛИОГРАФИЯ:

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Контекст на анализа и тенденции за финансирането на системата на висше образование в България